

## Programové prohlášení vlády

18. 10. 1921

Slavná sněmovno!

Za několik dní vstoupíme do čtvrtého roku trvání našeho státu. Sběhem okolností se stalo, že se současně ujímá správy státu nová vláda. Snad by bylo možno vidět v této shodě jistý symbol, snad tento čtvrtý rok počne nové období další stabilisace a dalšího pokroku v konsolidaci našeho státu.

Nebudu se zabývatí historií vzniku této vlády. Podrobnosti jsou známy z novin. Dlužno jen zdůrazniti, že po roce vlády úřednické ujímá se vedení státu vláda parlamentní, vzniklá z dlouhého a vážného jednání zástupců pěti politických stran. Nová vláda bude tudíž výrazem nových poměrů v parlamentě a bude důsledně a loyálně plniti program, smluvený mezi zástupci stran. Je to tedy parlament, který má rozhodovati a bude rozhodovati. S plným vědomím a s plnou rozhodností se na toto stanovisko stavíme. Činíme to však také s plnou důvěrou a nadějí, neboť věřím pevně, že strany budou důsledně, rozhodně a plně podporovati vládu parlamentní nove v život vyvolanou.

Vláda majíc předložiti dnes slavné sněmovně svůj program, chce obrátiti pozornost její ke dvěma faktům. Za tři léta naší existence uzákonili jsme ústavu a snažili jsme se vybudovati správu, armádu, diplomacii, školství, dát do pořádku železnice a pošty, začali pozemkovou reformu a provedli celou řadu opatření charakteru revolučního. Slýcháme v novinách výtky, zejména se strany těch, kdož jsou nespokojeni, že se tak stalo ve spěchu a že v celé stavbě jsou chyby. Ano, jsou snad zde a onde vady, ale musili jsme vybudovati šestnáct ministerstev, armádu, diplomacii, nebylo lze čekati a budovati jedno po druhém, stát musil to všechno mít rychle a najednou. V tom právě byly a jsou obtíže, že tvořili jsme stát nový. Budeme jistě vděčni všem, kdož věcnou a vážnou kritikou upozorní nás na nutné změny a nápravy.

Druhé důležité faktum je, že mezinárodní poměry hospodářské a finanční jsou v celku jistě těžké. Valutární krise a její následky jsou pociťovány velmi intensivně. Různé pokusy o mezinárodní vyřešení problému tohoto dosud se nezdařily. Stát náš je sice zatížen krisí touto méně nežli celá řada států jiných, ale je a musí býti prvním úkolem nové vlády nejen dobudovávati stát, nýbrž hned pokusiti se o vnitřní jeho stabilisaci, zejména také konsolidaci hospodářskou a finanční.

Je přirozeno, že stát náš jako stát nový, z války vzniklý, trpí komplikovaností poměrů správních. Spotřebuje na své vybudování a spravování nesrovnatelně větší sumy, nežli by to bylo v dobách normálních. To působí na jeho finanční, vnitřní stabilitu a na jeho úvěr v cizině.

Chceme-li začít konsolidovat a stabilisovat stát hospodářsky a finančně, musíme především v celém státním hospodaření co nejintensivněji a co nejdůsledněji šetřit. K tomuto přesvědčení musí dojít každý, kdo aspoň trochu vážně uvažuje národohospodářsky o dnešních poměrech politických, hospodářských a finančních. Válka naučila všechny státy bez výjimky rozházovati jmění obyvatelstva do výše téměř závratné, a chceme-li se vrátiti do normálního stavu, musíme docela vědomě proti tomu reagovati ve všech oborech správy státní. Už rozpočet na rok 1922, pokud to možno bylo, byl sdělán s těmito intencemi.

Vedle šetření půjde vládě o to, aby naše komunikace, naše monopoly, státní lesy a státní majetek vůbec přinesl daleko více příjmů nežli dosud. Vláda nemá v úmyslu v novém roce budgetním žádati od parlamentu nových daní, ale veliké příjmy, jaké vykazuje rozpočet našeho bohatého státu, nemohou sloužiti k tomu, aby z velikého procenta stráveny byly jen pouhou administrací. Stát musí pamatovat především na své veliké úkoly sociální a kulturní, zejména na školství, jemuž vždy bude věnovat největší pozornost a péči, a na zdravotní zdatnost všeho lidu. Není třeba ani připomínati, že vláda nedopustí, aby byla vydána jediná jen nekrytá bankovka. Vláda chce ve všech těchto otázkách býti rozhodná a ve věci šetření neúprosná. Ví velmi dobře, že věci tyto nelze lámat přes koleno a vyvolávati tak náhle krise. Bude řešiti otázky ty pomalu a postupně, aby vždy připravila nové hospodářské a existenční podmínky pro všechny ty, kdož by systémem šetření byli dotčeni.

Vláda chce však pracovati i pozitivně ke stabilisaci finanční tím, že bude podporovati rozmach našeho průmyslu a umožňovati dobrou obchodní politikou rozmach našeho obchodu. Půjde jí o zdokonalení a upravení našich obchodních styků s cizinou a doplnění našeho systému obchodních smluv a o vyvrcholení jich sděláním celního tarifu v době nejkratší. Dnešní valutární a finanční krise nesmí zastihnouti nepřipraven náš obchod a dotknouti se našeho vývozu. Budou učiněna různá opatření, zejména v organizaci našich ústředních orgánů, majících na starosti obchod a průmysl vůbec. Vláda chtějíc pomáhati při hospodářské stabilisaci všem stavům, bude pečlivě střežit i zájmy stavů středních. Zásobování nemajetného obyvatelstva bude i nadále věnována největší péče.

Plán naší konsolidace a stabilisace hospodářské a finanční nemohl by býti proveden, kdybychom nemohli se opřít o důvěru ciziny. Chceme dokázati zahraniční veřejnosti, že jsme s to, abychom bojovali proti dnešním finančním a hospodářským těžkostem. Tím nám bude umožněno to, co dosud se nám podařiti nemohlo. Myslím na opatření větší zahraniční půjčky, o níž v poslední době jsme jednali a která, jak doufám, se uskuteční v době celkem blízké. To vše nezávisí však jen na vládě a na parlamentě. Vznáším velmi důtklivý apel na náš průmysl a na naše obchodníky, aby připravovali svou vlastní budoucnost svou solidností, pohotovostí, technickou zdatností a cílevědomou organizací práce.

Hospodářská a finanční stabilisace státu je podmínkou, abychom ušetřením peněz a zvýšením svého úvěru mohli se věnovati uskutečnění některých sociálních reforem, které pro tento stát jsou naprosto nezbytny.

Vláda přistoupí tu okamžitě k vážné práci na osnově pojištění starobního, invalidního, vdovčího a sirotčího. Vláda bude vedle toho dále pracovati co nejúčinněji v oboru sociálního a socialisačního zákonodárství na základě již zahájených prací.

Vláda základně odmítá cokoliv naší veřejnosti slibovat, o čem není přesvědčena, že může provést anebo co aspoň provádět nezapočne. Jsme si vědomi toho, že sociální reforma taková, jako je sociální pojišťování, vyžadující tak velikého napětí finančního, může se díti jen postupně, neboť i finance našeho státu mohou se ozdravovat jen postupně.

Po skončení přípravných prací, již zahájených opírajících se o výsledky a posudky na poli sociálního pojišťování doposud známé a vyzkoušené, předstoupí vláda s osnovami zákonů před sněmovny Národního shromáždění a veřejnost, a doufá podati jimi důkaz o tom, že pamatováno bylo při jejich zpracování na překonání všech obtíží nynější doby, zejména finančních i hospodářských, a že tento veliký problém jest uskutečnitelný při dobré vůli a součinnosti všech zúčastněných činitelů ve státě a společnosti, bez ohrožení nosnosti výroby,

práce hospodářské a finanční solidity státu v době dozírné a poměrně blízké. Vedle vybudování sociálního pojišťování bude vláda pečovat o účelné řešení otázky bytové, podporování podnikavosti stavební a o řešení otázky nezaměstnanosti účelnou výrobní politikou a organizací veřejných prací.

K tomu chtěl bych jen připojit těchto několik úvah: máme celou řadu opatření a zákonů, týkajících se sociální politiky. Máme odhlasovány zákony, které hluboce se dotkly sociálního a hospodářského života tohoto státu. Vláda přirozeně jest rozhodnuta s krajní energií tyto zákony provádět a hájit tak všude do důsledků právní řád, smysl pro autoritu státní a pro zákon ať už se týká nařízení o legionářích, o rovnosti žen s muži, o invalidech a. t. d., nebo některé jiné třídy obyvatelstva. Zákony v tomto státě musí býti bezpodmínečně plněny. Naše činnost v sociálním zákonodárství musí být proniknuta co možno nejvíce smyslem pro konsolidaci a konstruktivnost: musíme mít na paměti ne jeden výsek sociálního života, nýbrž celek, celý stát. Znamená to, že naše sociální zákonodárství musí být promyšlené, plánovité, nemusí se bát radikalismu a jistě že se ho bát nebude, ale nesmí se dopustit chyby, že by mohlo být nazváno dobrodružným, že by chtělo dávat v sázku hospodářskou situaci republiky, nehledělo na to, že jsme státem exportním a průmyslovým, na který působí veliká mezinárodní konkurence. Opravdové hluboké sociální reformy musí se díť především mezinárodně.

Nevyhnutelnou podmínkou stabilisace vnitřních poměrů v republice jest provedení pozemkové reformy. Pozemková reforma provádí se jako důsledek událostí válečných v řadě evropských států. Vidíme, kde se podařila a kde nikoliv, vidíme, kde a jaké byly učiněny chyby. Již dnes možno však konstatovat, že při všech často snad vytýkaných nedostatcích našeho pozemkového zákona vyniká zákon ten v mnohých věcech nad jiné. Půjde vládě tudíž o to, aby i ty poslední stesky, které proti němu jsou, postupem doby mohly býti odčiněny.

V tom je bezpodmínečná a úplná shoda všech politických stran, že pozemkovou reformu je nutno rychle a opravdově provést. To jest a musí být jednou ze stěžejních podmínek politiky tohoto státu. Vyžadují to poměry politické, hospodářské a sociální. Výsledky pozemkové reformy posavad jsou už dosti značné, ale přejeme si všichni, aby postup byl rozhodnější. V duchu zákonů o pozemkové reformě chce vláda zajistiti existenci tisícům drobného lidu v zájmu jejich i v zájmu celého národního hospodářství a přistoupiti k uskutečnění těchto zákonů i při zabrané půdě lesní. Vláda v dohodě s parlamentními kruhy a se stranami většiny pokusí se vytýčiti si směrnice této pozemkové reformní politiky. Doufá, že od nich bude plně podporována, poněvadž je to úkol ohromný a bez přímé obětavé a stálé spolupráce, stálého upozorňování, stálé kontroly nebylo by lze jej provést.

K zavedení stálých a klidných poměrů v tomto státě je třeba provedení některých důležitých reforem rázu politického. Je to především otázka poměru mezi státem a jednotlivými církvemi. Poměr státu k jednotlivým církvím není u nás právně přesný a jasný. Celá řada otázek, jak církevně - politických, tak ryze právních, otázky majetkové, školské a jiné, nemohou býti řešeny, poněvadž není pro ně nesporného právního podkladu. Konsolidace ve státě není možná, dokud trvá tento vratký stav, přičítící se právnímu citu. Už z toho důvodu vláda, která vědomě si běře za úkol pracovat po válce ke stabilisaci poměrů, musí se co nejintenzivněji zabývat otázkou poměru církví ke státu Československému.

Všecky dosavadní vlády zdůraznily nutnost úpravy poměru církví ke státu, nechávající si zatím volnost hledat cesty, jakými by se reforma tato provedla. Vláda dnešní hodlá v nejbližší době podati důkaz veřejnosti o tom, že otázkou tou aktivně se zabývá. Bude postupovati ve

stálém kontaktu s jednotlivými stranami a s parlamentem, jsou rozhodnuta)kol tento, jistě velmi obtížný, řešit na principu vzájemné dohody. Myslím, že v Československé republice není početnější skupiny lidí, která by neviděla, že upravení definitivního poměru státu k církvím by prospělo jak státu, tak i náboženství a církvím samotným. Stát náš chce a musí být vybudován na principu demokratické svobody, svobody přesvědčení a vyznání, tolerance a respektu k náboženskému cítění kohokoliv. Zdůrazňuji, že za poměrů, jaké jsou v našem státě, mohou se takovéto veliké úkoly konat ne násilím a ne překotně, nýbrž rozumnou dohodou. Vláda musí mít ovšem pevný a přesný program, musí vědět, co chce, co má chtít a co může chtít. Ujišťuji vás, že vláda tato má ctižádost ukázat veřejnosti v nedaleké době první výsledky práce na tomto poli.

Vláda bude věnovati zvýšenou pozornost uplatnění právních řádů v tomto státě. V krátké době sděleny budou veřejnosti statistické výsledky posledního sčítání. Budeme míti před sebou materiál statistický, týkající se počtu obyvatelstva dle národností, náboženství, zaměstnání, osazení atd., takže bude možno ve smyslu platných zákonů, které jsou jistě liberální, řešiti otázky národnostní, sociální a kulturní na právním, spravedlivém podkladě. Pro nás tyto otázky jsou otázkami právního řádu a prováděním demokratických principů naší konstituce. Stejně je tomu tak s otázkami, vyvolanými politikou stran sociálně-revolučních. Vláda, jsouc pevně rozhodnuta postupovat nestranně a spravedlivě, ale také energicky, jest a bude proti každé politice malicherného dráždění. Bude hleděti na tyto otázky z hlediska celku státu a - abych se tak vyjádřil - evropského rozhledu. Národy, jež tento stát obývají, jsou kulturně i hospodářsky vysoce vyspělé a nesloužilo by ke cti kterémukoliv z nich, kdyby v demokratické době ukázal se nehodným demokratických principů. Demokracie znamená diskusi, práci, dohodu a poctivost.

Nemám v úmyslu slibovati v těchto věcech to neb ono. Prostě konstatuji, že vládu bude brzo vidět i v těchto věcech při jejích činech. Uplatňování právního řádu a demokratických principů, klidné a nevášnivě řešení sociálních sporů a snah sociálně-revolučních jest ostatně pro dnešní vládu něčím samozřejmým.

Tam, kde půjde o vnitřní bezpečnost a legalitu bude vláda postupovati klidně, demokraticky, legálně, ale energicky.

Vlády předcházející měly již možnost zdůrazniti, že je nutno přikročit k uplatnění určitých reforem správních. Vláda nynější pokusí se přistoupit neodkladně ke skutečnému realizování těchto reforem, zejména k všestrannému zdokonalení administrativy vůbec. Půjde nám především o provedení župního zřízení na Slovensku do konce roku 1922. Poměrům na Slovensku a v Podkarpatské Rusi bude vláda věnovati zvláště bedlivou pozornost. Půjde nejen o pořádek v běžné administraci v úřadech všech oborů, nýbrž také o vyřízení řady neřešených otázek školských, církevních, hospodářských a komunikačních. Stecky ze Slovenska ať toho, ať onoho druhu budou odčiněny především řádnou, rychlou a demokratickou administrací. To platí také o Podkarpatské Rusi, kde rok 1922 přinese zcela určité řadu opatření a reforem správních, hospodářských, pozemkových i kulturních.

Také v oboru zahraniční politiky, myslím, vstupujeme do nové periody. Tři léta naší zahraniční politiky vykazují jistě značné výsledky práce a znamenají stále postupující pokrok konsolidace našeho státu. Šlo nám tu o trojí věc: 1. O uplatnění mírových smluv, vyšlých z mírové konference pařížské. 2. O postupné zbavování se všech konfliktů, které jsme měli kolem sebe, a o vytvoření nové mezinárodní atmosféry, kde by duch nenávisti ustoupil duchu střízlivé umírněnosti a klidu. 3. Šlo nám konečně o to, abychom za této nové atmosféry začali

prakticky spolupracovat se svými přáteli a sousedy o nové reorganizaci centrální Evropy a o upevnění míru v celé Evropě.

V tom smyslu pracovali jsme důsledně všude. Za poslední 3 léta podařilo se nám vytvořit už jistou tradici naší zahraniční politiky, kterou stále budeme zesilovat. Poměr náš k jednotlivým velkým spojencům, k Francii, Anglii, Itálii, Spojeným Státům americkým je vřelý a přátelský a je stále více a více prohlubován. Není mezi námi a těmito státy nic, co by jakýmkoliv způsobem mohlo poměr ten kalit. Poměr k Jihoslovansku a Rumunsku, vyjádřený ve smlouvách o t. zv. Malé Dohodě, je značným aktivem pro evropskou politiku, neboť je silným faktorem míru a reorganizace centrální Evropy. Jest a zůstane ochráncem nového řádu v centrální Evropě a nesmí, nemůže a nebude v jakémkoliv směru čímkoli dotčen.

Vztahy naše k Německu se také ustálily. I v nich vytvořila se tradice a záleží jen na dobré vůli obou, aby zůstaly tím, čím za poslední 3 léta naší zahraniční politiky se staly. S Rakouskem a Uherskem se v posledním roku velmi intensivně vyjednávalo, vztah náš k Rakousku, zejména po poslední návštěvě pana presidenta v Hallstadtu, se upevnil, a doufám, že nebude a není otázkou, která by v čemkoli dobrý náš vztah ohrožovala. Doufám, že po vyřešení věcí v západních Uhrách i s Maďarskem nastanou vztahy lepší.

Ve věci ruské nemůže dnes nikdo zaujmouti jiné stanovisko nežli vyčkávací. Při tom však velmi rozhodně a iniciativně zasáhli jsme do otázky pomoci Rusku, v poslední době tak rozvířené. S Polskem právě byla zahájena jednání jednak hospodářská, jednak politická, která nejsou namířena proti žádnému ze sousedů Polska nebo Československá a která budou mít velmi značný vliv na vzájemný poměr obou států. Vztahy mezi oběma státy v poslední době značně se zlepšily a poslední vyjednávání utvrdila obě strany v tom, že nejen je dobrá vůle na obou stranách, nýbrž že i zájmy a cíle obou států mohou se snadno srovnat a mohou vésti ke skutečné dohodě hospodářské a politické. Vyjednávání to dbá přirozeně vzájemných interesů a potřeb obou států; hledí se především k tomu, aby se pracovalo k uplatnění mírových smluv a k zaručení klidného a mírného vývoje událostí jak v nejbližším našem okolí, tak v celé Evropě vůbec.

Podaří-li se nám, o čemž nepochybuji, učiniti tuto poslední dohodu, dospějeme tak k zakončení jedné důležité periody naší zahraniční politiky. První její etapa byla by takto dokončena vytvořením jisté tradice a jistého politického systému, který zaručuje nám klid a bezpečnost a který nás může opravňovat k důvěře v naší budoucnost. Jsme zajištěni navenek, jsme bezpečni uvnitř. Nemohu nepřipomenout zde veliký pokrok, který vykonala v poslední době naše armáda v každém směru. I to jest nám velikou zárukou pro budoucnost.

Tu a tam ozývají se obavy z nebezpečí monarchistické reakce. Nebezpečí to existuje, ačkoliv by bylo chybou je přehánět. Jsme na stráži a potlačili bychom je s nejkrajnější energií. Co se týče posledních událostí kolem nás se sběhnuvších, je třeba především zachovati klid. Zprávy fantastické a alarmující, úmyslně šířené, mají za účel vyvolávati buď zmatek anebo vyplývají z bujné fantasmie různých kombinujících politiků a žurnalistů. Ani události v západních Uhrách, ani události v Horním Slezsku nemohou se nijak dotknouti ani naší bezpečnosti, ani našich zájmů. Jsme dosti pevní a silní, jsme také dosti připraveni, abychom všemu mohli s úspěchem a včas čeliti. Kdyby někdo chtěl v těchto věcech cokoliv podniknout, my půjdeme klidně dále svou osvědčenou cestou a neuhneme ani nalevo ani napravo ve své dosavadní politice. Naše zahraniční politika byla a jest politikou míru a mírumilovné rekonstrukce Evropy. Politikou míru a intensivní konsolidace mírových poměrů také za každou cenu i v budoucnosti zůstane. Mohu-li resumovat několika slovy celkové stanovisko vlády, řekl bych:

Po tři léta jsme horečně pracovali za těžkých podmínek. Dnes nám jde o to, co bylo vykonáno, náležitě strávit, urovnat, uspořádat, kde se staly chyby, napravit, vytvořit prostředí intenzivní sociální práce, klidu, pokoje a dobré vůle. Proti horečce alarmismu, nejistoty a bezradnosti musí mít stát pevný program, silnou energii, rozhodný postup, ale zároveň klid, cílevědomost, důsledné provádění programu, který byl jednou přijat. Voláme ke spolupráci všechny vrstvy obyvatelstva v tomto státě. Nemáme a nemůžeme mít nic proti tomu, jestliže nějaká strana nebo některé vrstvy obyvatelstva chápou otázky správy a řízení státu jinak a zaujmají stanovisko oposice. Musíme však chtít, aby oposice byla řízena proti vládě a nedostatkům jednotlivých institucí a nikoli proti státu a jeho základům. Stát tento nemá dnes, čeho by se obával, ani uvnitř ani navenek. Podařilo se nám v krátké době konsolidovat a stabilisovat jej do té míry, že všechny pokusy podrýt jeho základy ukážou se naprosto marnými a pošetilými. Tím klidněji a důstojněji můžeme nyní podniknout vyvrcholení této práce.

Vláda je si této situace dobře vědoma. Je pevně přesvědčena, že program tuto vytčený a důsledně prováděný je s to odstranit každé nebezpečí a postupně zbavit všechny kruhy obyvatelstva těžkých důsledků doby válečné. Klidu a důvěry jest nám především třeba, abychom s úspěchem mohli pracovat. Za tímto cílem jíti jest úkolem nás všech.

Vláda učiní vše, co bude v její moci. Byla by však bezmocnou bez vaší důvěry a spolupráce. Jest a bude vykonavatelem vaší vůle. A bude-li mít vaší důvěru a pomoc, bude brzy vykonán nový kus práce na další stabilisaci a celkovém upevnění tohoto státu.

Přednesl ministerský předseda dr. Edvard Beneš